

ความรู้ Knowledge (เผยแพร่)

ความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย

การทำงานกับสารเคมีอันตรายนั้นถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่ออาชีวอนามัย และความปลอดภัยของพนักงาน บทความนี้จะให้แนวทางให้กับผู้ตรวจติดตามภายในเพื่อใช้ในการตรวจให้กับองค์กรของท่าน เพื่อระบุสิ่งที่ต้องปรับปรุงในสภาพในการทำงาน ตามที่ได้มีการร้องขอมาทางเรา

ความปลอดภัยในการทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย

ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องความปลอดภัยในการทำงานกับสารเคมีอันตราย 22 สิงหาคม 2534

เจตนารมณ์ของกฎหมาย

เพื่อป้องกันมิให้ลูกจ้างได้รับอันตรายจากการทำงานเกี่ยวกับสารเคมี ทั้งรูปของแข็ง ของเหลว และแก๊ส ที่จะทำให้เกิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในเรื่องการกัดกร่อน ระคายเคือง มีพิษแพ้ ก่อมะเร็ง การระเบิด หรือไวไฟ รวมทั้งการเกิดอันตรายจากสารกัมมันตภาพรังสี

ขอบเขตของกฎหมายและการบังคับใช้

ครอบคลุมทุกประเภทของสถานประกอบการที่ลูกจ้างทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย

สาระสำคัญของกฎหมาย

1. กำหนดให้นายจ้างต้องปฏิบัติ ดังนี้

1.1 กำหนดให้ต้องแจ้ง

- แจ้งสารเคมีอันตรายที่อยู่ในครอบครองตามที่อธิบดีจะได้กำหนด

- ต้องส่งรายงานความปลอดภัยและการประเมินการก่ออันตรายจากสารเคมี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ตามที่อธิบดีจะได้กำหนด

1.2 กำหนดให้นายจ้างต้องปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้

- แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย
- การเก็บรักษา การขนส่ง นำสารเคมีอันตรายเข้าไปในสถานประกอบการ ต้องจัดฉลากปิดที่ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อหุ้มสารเคมีอันตราย
- สถานที่เก็บ วิธีการเก็บสารเคมีอันตรายต้องปลอดภัยตามสภาพหรือตามคุณลักษณะของสารเคมีอันตราย
- สถานที่ทำงานต้องสะอาด มีการระบายอากาศที่เหมาะสมมีออกซิเจนไม่ต่ำกว่าร้อยละสิบแปดโดยปริมาตร และมีระบบป้องกันและกำจัดมิให้สารเคมีในบรรยากาศมีปริมาณเกินกำหนด
- ไม่ให้ลูกจ้างพักอาศัยในสถานที่ทำงานที่เก็บสารเคมีอันตราย
- ตรวจวัดระดับสารเคมีในบรรยากาศเป็นประจำ
- จัดทำรายงานความปลอดภัยและประเมินการก่ออันตรายของสารเคมี
- จัดที่ล้างมือ ล้างหน้า ห้องอาบน้ำ ที่เก็บเสื้อผ้า
- อบรมลูกจ้างให้เข้าใจเรื่องการเก็บรักษา ขนส่ง กระบวนการผลิต อันตรายที่จะเกิดขึ้น วิธีการควบคุมและป้องกัน วิธีการอพยพ/เคลื่อนย้าย
- ตรวจสุขภาพลูกจ้างประจำปี
- จัดอุปกรณ์ดับเพลิงให้เหมาะสม
- จัดอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล
- จัดอุปกรณ์และเวชภัณฑ์การปฐมพยาบาล

2. กำหนดให้ลูกจ้างต้องปฏิบัติ ดังนี้

- ลูกจ้างต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือมาตรการต่างๆ
- ลูกจ้างต้องสวมใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่นายจ้างจัดให้

แนวการตรวจประเมิน

ก่อนการตรวจสอบสถานประกอบการ ให้ทำการตรวจสอบข้อมูลที่น่าสงสัยต้องปฏิบัติตามกฎหมาย คือ

- นายจ้างได้แจ้งข้อมูลเคมีภัณฑ์ของสารเคมีอันตรายชนิดใด ตามแบบสอ. 1
- นายจ้างได้แจ้งการประเมินการก่ออันตรายของสารเคมีอันตรายชนิดใด ตามแบบสอ. 2
- นายจ้างได้รายงานผลการตรวจวัดปริมาณความเข้มข้นของสารเคมีอันตรายชนิดใด ตามแบบสอ. 3
- นายจ้างได้แจ้งรายงานผลการตรวจสุขภาพของลูกจ้างรายใด ตามแบบสอ. 4

หากได้รายงานให้ศึกษาข้อมูลและรายละเอียดก่อนทำการตรวจ

แนวทางการตรวจสอบสถานประกอบการ ให้สอบถามนายจ้างว่ามีสารเคมีอันตรายชนิดใดบ้าง (ชื่อของสารเคมีอันตรายที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายจำนวน 1,580 ตัว เป็นชื่อทางเคมีหรือชื่อทางวิทยาศาสตร์ มิใช่ชื่อทางการค้า) รวมถึงให้สอบถามถึงปริมาณที่มีอยู่ของสารเคมีอันตราย เพื่อพิจารณาว่าเข้าข่ายที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงหรือไม่

การตรวจมีหัวข้อที่จะทำการตรวจดังนี้

1. สถานที่เก็บรักษาสารเคมีอันตราย

- ต้องมีระยะห่างจากบริเวณที่ลูกจ้างทำงาน ไม่น้อยกว่า 8 เมตร
- ต้องจัดทำเขื่อน กำแพง ทำนบ เพื่อป้องกันการรั่วไหลหรือไหลนองออกมาสู่ภายนอก
- กรณีสถานที่เก็บรักษาสารเคมีอันตรายอยู่นอกอาคาร ต้องจัดทำรั้วล้อมรอบสูงไม่น้อยกว่า 180 ซม.

2. ภาชนะบรรจุสารเคมีอันตรายที่มีความดันอยู่ภายใน ต้องมีอุปกรณ์ช่วยระบายความดัน เพื่อลดความดันภายในให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัย

3. การจัดเก็บเอกสารเคมีอันตราย โดยวิธีฝังใต้ดินหรือดินทอใต้พื้นดินต้องมีเครื่องหมาย แสดงตำแหน่งให้เห็นได้ชัดเจน

4. ต้องมีการป้องกันไม่ให้ยานพาหนะหรือสิ่งอื่นใดชน กระแทก ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อสารเคมีอันตราย

5. ต้องจัดให้มีฉลากขนาดที่เหมาะสมปิดไว้ที่ภาชนะบรรจุ หีบห่อ หรือบริเวณที่เก็บสารเคมีอันตราย โดยฉลากต้องมีรายละเอียดอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

- สัญลักษณ์ที่แสดงถึงอันตราย
- คำว่า “ สารเคมีอันตราย” หรือ “ วัตถุมีพิษ” เป็นอักษรสีแดงหรือดำ
- ชื่อทางเคมีหรือชื่อทางวิทยาศาสตร์ของสารเคมีอันตราย
- ปริมาณและส่วนประกอบของสารเคมีอันตราย
- อันตรายและอาการเกิดพิษจากสารเคมีอันตราย
- คำเตือนเกี่ยวกับการเก็บ การใช้ การเคลื่อนย้าย และการกำจัด
- วิธีปฐมพยาบาล

หมายเหตุ ฉลากให้จัดทำเป็นภาษาไทย เว้นแต่ชื่อทางเคมี ชื่อทางวิทยาศาสตร์ และส่วนประกอบของสารเคมีอันตราย อาจเป็นภาษาอังกฤษก็ได้

6. เมื่อพบหรือทราบว่ามีสารเคมีอันตราย แต่ไม่มีการจัดทำข้อมูลเคมีภัณฑ์และไม่แจ้งให้ราชการทราบตามแบบ สอ.1 โดยตรวจสอบกับข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ ให้เจ้านายจ้างดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย คือ จัดทำข้อมูลเคมีภัณฑ์และแจ้งต่อราชการตามแบบ สอ.1 ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ครอบครอง

7. เมื่อพบหรือทราบว่ามีสารเคมีอันตรายอยู่ปริมาณ ที่เข้าข่ายจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรง ซึ่งตามกฎหมายกำหนดไว้ 180 ตัว และไม่มีการจัดทำรายงานความปลอดภัย และการประเมินการก่อดังอันตราย รวมทั้งไม่มีการแจ้งข้อมูลดังกล่าวตามแบบ สอ.2 โดยการตรวจสอบกับข้อมูลที่มีอยู่ ให้เจ้านายจ้างดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย คือ จัดทำรายงานและประเมินการก่อดังอันตราย และแจ้งต่อทางราชการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ประเมินการก่อดังอันตราย

8. สถานที่ทำงานของลูกจ้างที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสารเคมีอันตรายต้องมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการระบายอากาศที่เหมาะสม เช่น

- มีระบบระบายอากาศเฉพาะที่
- การระบายอากาศไม่เป็นสาเหตุให้มีการพัดพาสารเคมีไปสู่บริเวณการทำงานของลูกจ้าง

9. บริเวณสถานที่เก็บสารเคมีอันตราย ต้องมีป้ายแจ้งข้อความ “ สถานที่เก็บสารเคมีอันตราย ห้ามเข้าโดยไม่ได้รับอนุญาต ”

10. บริเวณที่เก็บ บริเวณการผลิต หรือที่ที่มีการขนย้ายต้องมีป้ายแจ้งข้อความ “ ห้ามลูกจ้างสูบบุหรี่ ดื่ม เครื่องดื่ม รับประทานอาหาร หรือเก็บอาหาร ”

11. ลูกจ้างที่ทำงานกับสารเคมีอันตราย ต้องมีชุดทำงานและมีที่เก็บชุดทำงานเป็นการเฉพาะ

12. บริเวณที่ทำงานต้องมีฝักบัวและที่ล้างตา สำหรับให้ลูกจ้างใช้เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น สารเคมีอันตราย กระเด็นเข้าตา

13. สถานที่ทำงานต้องมีที่ล้างมือ ล้างหน้า และห้องอาบน้ำ เพื่อให้ลูกจ้างที่ทำงานกับสารเคมีอันตราย ใช้ทำความสะอาดร่างกาย ก่อนรับประทานอาหาร หรือดื่มเครื่องดื่ม และก่อนออกจากที่ทำงานทุกครั้ง

หมายเหตุ ตามกฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

ที่ล้างมือ ล้างหน้า 1 ที่ : ลูกจ้าง 15 คน

ห้องอาบน้ำ 1 ห้อง : ลูกจ้าง 15 คน

และเพิ่มขึ้นตามสัดส่วน ส่วนที่เกิน 7 คน ให้ถือเป็น 15 คน

14. เมื่อพบหรือทราบว่า นายจ้างไม่จัดให้มีการตรวจวัดปริมาณความเข้มข้นของสารเคมีอันตราย ในบรรยากาศการทำงานของลูกจ้างและไม่แจ้งผลต่อทางราชการตามแบบ สอ.3 โดยตรวจสอบกับข้อมูลที่มีอยู่ ให้เจ้านายจ้างดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย คือ ต้องตรวจวัดปริมาณความเข้มข้นของสารเคมี ในบรรยากาศการทำงานไม่เกิน 6 เดือนต่อหนึ่งครั้งและรายงานผลตามแบบ สอ. 3 ต่อทางราชการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ตรวจ

15. นายจ้างต้องจัดการอบรมให้ความรู้แก่ลูกจ้างที่ทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย

16. เมื่อพบเห็นทราบว่า นายจ้างไม่จัดให้มีการตรวจสุขภาพลูกจ้างที่ทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย และไม่แจ้งผลต่อทางราชการตามแบบ สอ.4 รวมถึงไม่จัดเก็บผลการตรวจสุขภาพไว้เป็นเวลา 2 ปี นับแต่วันสิ้นสุดของการจ้างของลูกจ้างแต่ละราย ให้เจ้านายจ้างดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย คือ

16.1 ลูกจ้างรายใดก็ตามที่เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตรายต้องได้รับการตรวจสุขภาพทั่วไปและพิเศษ ดังนี้

16.1.1 ตรวจสอบประวัติทางการแพทย์ ประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว ประวัติการทำงาน และประวัติการเจ็บป่วย

16.1.2 ตรวจร่างกายทั่วไป เช่น วัดชีพจร การหายใจ ความดันโลหิต ตรวจการทำงานของอวัยวะต่างๆ ผิวหนัง ระบบประสาท เอกซเรย์ ปอด และน้ำหนัก

16.1.3 ตรวจร่างกายเพื่อให้ทราบถึงความเสี่ยงเปลี่ยนแปลงเมื่อทำงานกับสารเคมีอันตราย โดยเป็นไปตามชนิดและลักษณะของสารเคมีอันตราย เช่น

- ทำงานกับตะกั่ว ตรวจ ตะกั่วในเลือด หรือในเนื้อเยื่อ (ฟัน ผม และเล็บ) หรือตรวจสารคอโปรไพโรไฟรินในปัสสาวะ

- ทำงานกับโทลูอิน ตรวจ สารอีพิฟูริค แอซิด ในปัสสาวะ

- ทำงานกับเบนซีน ตรวจ สารฟีนอลในปัสสาวะ ตรวจความสมบูรณ์ของเม็ดเลือด ตรวจการทำงานของไต ไชกระดูก

- ทำงานกับสารหนู ตรวจ ปริมาณสารหนูในปัสสาวะ ผม และเล็บ

16.2 การตรวจสอบสุขภาพ ต้องตรวจเป็นระยะๆ คือ

16.2.1 ตรวจสอบสุขภาพร่างกายก่อนรับลูกจ้างเข้าทำงาน

16.2.2 ตรวจสอบสุขภาพร่างกายเป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

16.3 เก็บผลการตรวจไว้ในสถานประกอบการเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี นับแต่วันสิ้นสุดของการจ้างของลูกจ้างแต่ละราย

16.4 ให้รายงานผลการตรวจสอบสุขภาพ ตามแบบ สอ.4 ต่อทางราชการภายใน 30 วันนับแต่วันที่ทราบผลการตรวจ

17. ลูกจ้างรายใดที่ทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตราย ต้องสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่สามารถป้องกันอันตรายตามลักษณะและอันตรายของสารเคมี ขณะปฏิบัติงาน

18. นายจ้างต้องจัดอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฐมพยาบาลลูกจ้างที่ได้รับอันตรายจากสารเคมี

หมายเหตุ การรายงานต่อทางราชการ สามารถรายงานต่ออธิบดี ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ซึ่งได้รับ

QAIC (Thailand)